

Analisi sintomatikoa eta politika nazionala

J. Agirre Kolektiboa

Artikulu honetan analisi-metodo koalitatiboen premia aldarrikatzen da, gatazka-egoeratan metodo koantitatiboek ez baitute asko balio politika informatiboa aztertzeko. Sintomak medikuntzan eta psikoanalisian dituen esangura desberdinak erreparatu eta tipologia sintomatikoa aipaturik, egoki deritzo autoreak politika-alorrean zein horren isla diren hedabideetan ere prozedura psikoanalitikoa aplikatzeari. Analisi-metodo honi analisi sintomatikoa deritzo. Proposatzen den analisi hau egiteko puntu pribilegiatuak krisi-une larriak izaten direla dio autoreak, eta eguneroko politika-girotik hartutako adibide pila eskaintzen du analisi sintomatikoa nola egin daitekeen azalduz.

The article claims for the cualitative method for analysis, because cuantitative methods are not useful in analysing informative politics in conflictive situations. After presenting the different meanings symptoms have in medicine and in psychoanalysis, the author thinks it is suitable to apply psychoanalytic process within politics and in mass media (where politics are reflect). He names this method for analysis symptomatic analysis. The author says the most favourable moments for applying the proposed method are the moments of serious crisis, and he gives many examples of every day political atmosphere explaining how symptomatic analysis can be made.

Euskal Nazioaren Askapen-Mugimenduaren (ENAM) eta Estatu espainiarraren arteko gatazka-egoerak –zeinean mass-mediak, honen borroka politiko-ideologikoaren oinarritzko euskarri diren aldetik, leku zentrala betetzen duten–, gure iritziz, metodo koalitatiboak eskatzen ditu, politika eta honen tratamendu informatiboa aztertu eta ebaluatzeko.

Ohi denez, Ezker Abertzaleko (E.Ab.) adituek eta hedabideek Estatu espainiarraren orbitan aritzen diren hedabideen estrategia kontrainsurgenteen aurrean izaten duten jarrera guztiz defentsiboa izaten da; are gehiago, kexatia. Hauetako azterketa asko, ia soilik, aipatutako hedabideek egiten duten manipulazioa salatu eta deitoratzeraz mugatzen dira. Lan hauek ondoko irizpide hauek dituzte oinarri: zenbait informazioren presentzia/ausentzia, kokalekua, luze-zabalera, iraupena, berauen testu- edo irudi-tratamendua, etab.; nozio hauek guztiak, ordea, metodo koantitatiboak dagozkien eta parafraasi edo iruzkin deritze.

Azterketa hauek duten interesa kendu gabe, eta ENAMen kontra erabiltzen diren manipulazio-kasu eta moduen salaketa oinarrituek duten garrantzia baztertu barik, halere, uste dugu, alde koalitatiboa gehiago azpimarratu behar dela, berezko edo propioa alegia. Hots, ENAMen inguruan sortzen diren aipatutako jokaera militanteetatik isurritako aldea hain zuzen ere.

Beste era batera esanda: aipatutako gogoeta koantitatiboak bertan behera utzi gabe, Euskal Herriaren nazio- eta gizarte-askapenerako proze-

suak duen alde koalitatiboari egoki doazkion ebaluazio-prozedurak erabili behar ditugu. Zeren, Estatuarekiko aurkakotasunean kantitatea balitz erabakigarria, nola eutsi ahal izango ziokeen bultzada txikienari boz eta baliabidez hain urria den sektore batek –E.Ab.k– baliabidez eta bozez ahalguztidun den –koantitatiboki ahalguztidun, jakina– Estatuaren aurrean? Eta, halaber, zen-bakitan oinarritzen diren teoria guztien gainetik, E.Ab. ez bakarrik eutsi eta eusten jarraitzeko, baizik eta metatu, aurrera egin eta Estatuak eta enparauak diseinatzen dituzten estrategiak porrotera eramateko gai da; eta hauek bai daudela kantitate-irizpideetan oinarrituta.

Demokratiko autodeituriko sistema espainiar hau, E.Ab.ren kontrako politika informatiboa diseinatzerakoan, berak duen propaganda-banderarik garrantzitsuenetarikoa hautsi beharrean egoiteak –hedabideen *aniztasun-independentzia-objektibitate* hirukote sekretua hain zuzen– ENAMen nazio- eta gizarte-askapenerako prozesuaren alde koalitatiboaren indarra erakusten digu. Alde koalitatibo honexek ematen digu aditzera *jokaera (interbentzio)-jabeldura (interpelazio)-bihurdura-etena* sailean oinarrituriko politika informatiboaren nagusitasuna; hau da, subjektuan zentraturikoa. Nagusi den komunikazio-politikarekin kontrajarria hain zuzen, izan ere, hau *igorle-hartzaile* eskeman jasota eta medioan zentratuta baitago.

Disimetria koalitatiboa dago gertakizunetik¹ sortzen den informazio-estrategiaren eta albistetik («egia etendako komunikazioa da») sortutakoaren

1. Albistea eta gertakizunaren arteko desberdintasuna Antton Azkargortaren doktorego-tesian (1988) dago ondoan eta luzeen arrazoituta. Beste bi artikulua hauek ere kontsulta daitezke: Azkargorta & Xamardo 1990 eta 1991.

(«jakitea etenik gabeko komunikazioa da»²) artean. Hau da, erabakian (etorkizuneko euskal nazioaren berezkoa eraiki) zentraturiko informazio-moduaren eta Estatuak eskaintzen dituen aukeretan artikulaturiko informazio-politika baten artean. Kontrainsurgentziako estrategiek berek adierazten dute –beren ikuspegitik, jakina– ENAMek informazio-alorrean duen ahalmen hau.

Beraz, nabarmen geratzen da, ENAMen proiektu politikoaren alde koalitatiboa zein berorrek Estatuaren egituretan eta E.Ab.renetan dituen efektuak ezingo direla inoiz ebaluatu aipaturiko metodo koalitatiboen bidez. Hori dela eta, guk analisi sintomatikoa proposatzen dugu, gisa honetako ikerketak egiteko ezin aproposagoa baitezoguz.

1. Sintomaren nozioa

Sintoma termino grekoa da eta ‘gertaturiko edo gertatzear dagoen seinale edo indizioa’ esan nahi du. Bai eta ezusteko gertakaria edo zorigaiztokoa ere. Nozio honek medikuntza-alorrarekin zerikusi estua du. Medikuek edo terapeutarentzat, (osasunaren) harmonia asaldatzen duena da sintoma. Terapeutarentzat, funtsezkoena organismoak bere osotasunean ondo funtzionatzea baldin bada, sintoma, funtzionamendu on hori nahasten duen heinean, elementu asaldagarritzat jotzen da. Alabaina, normaltasun organikoa lortzeko konpondu behar den alterazio somatikora eramanez dezakeen aldetik –sendaketa, medikuaren eginkizun nagusia–, sintoma funtsezkoa da medikuarentzat. Medikuntzaren eremu honetan, beraz, sintoma funtzio bikoitza eta kontrajarria duen zeinua da.

Linguistikan, zeinuak bi osagarri ditu: adierazlea –berbazko irudi akustiko edo grafikoa– eta adierazia –gauzari dagokion kontzeptua–; bien artean harreman arbitrarioa dago. Ezerk ez du behartzen, adibidez, abere jakin bati *zaldi*, *caballo*, *horse* edo *pferd* deitzera, salbu elkarte baten erabilpen linguistikoak.

Psikoanaliaren ikuspegitik begiratu ta, sintoma esanguraz aldatzen da subjektuaren orekaren funtsezko alterazio bati lotuta eta horri mugatuta agertzen baita, inkontzientean konpondu gabeko gatazkek sortua. Era berean, psikoanalisian, nola objektuak –inkontzientea– hala izaerak –adierazlearen arteko harremana eta ez zeinua, hau adierazlearen eta adieraziaren arteko lotura zuzena den aldetik– osagarri bereziak ezartzen dizkiote sintomari. Lacanek –sintoma psikoanalitikoaren eta organikoaren arteko diferentziak aipatzean– dio medikuek zeinuztat hartzen dituztela sintomak; beraz, oker.

Freudentzat oinarritzakoa da ideia hau, hots, sintoma psikoanalitikoak eraikuntza bat dela non zerbait desbideratzen edo deformatzen den, eta, gainera, uste du, ezkutatze horretan, zerbait aurkitu eta salatu egiten dela.

Sinbolo, indize, seinale, indikatzaile edo dena delakoa, hizkuntza-modu bat bezala egituratuta dago sinboloa, beste zerbaitekiko harremana sortarazten duen diskurtso bat bezala, hain zuzen.

Neurosi obsesiboaren mekanismoa aztertu ondoren gauzatu zuen Freudek ideia hau, hots, sintomek sorkari duten gatazka defentsiboak aztarnak darabiztatela. Horrela, autore honen arabera, edozein elementu erreprimitu

2. Formulazio hau Badiou 1985-n aurki daiteke. Badiouk, bestalde, Hegel 1968-tik hartu du.

edonon agertzeko prest dago; baina ez da horrelakorik gertatuko, agerpen horri baldintza bereziek ez badiote laguntzen. Psikoanaliaren sortzaileak paziente osasuntsuengan nahiz neurotikoengan aztertu zituen sintomak, biek esangura berdina baitute bere iritziz.

J.A. Millerrek egokiro erakusten digu hau egoera generiko bat azalduz, paziente batek, alegia, dena primeran doala esaterakoan, psikoanalista konturatzen denean zerbait gaizki doala. Hara hortxe sintoma!

Freudek, sintoma neurotikoak soluzionatzeko erabiltzen den metodo honi buruz, diosku, sarri atera behar izaten diela pazienteei barruan duten eduki psikikoa, hauen diskurtso eta ateraldi arruntetan sakonduz. Eduki psikiko hori ezkutatu nahi den arren, salatutik geratzen da; nahi gabe, baina, era askotara agertzen omen da.

Lacani zor diogu, ordea, sintomak gaur egun duen sakontasuna eta kontzeptu-hedadura. Horrela, sintomak egitura metaforikoa duela dio; hau da, sintoma interpretatu behar den adierazle berri bat dela. Deszifraketa hau egiteko, hautsi egin behar da ikusgarria dena, ebidentea dena, ausente dagoen egia berregiteko. Lacanek dioenez, sintoma adierazle bat da, zeinaren bitartez, egia-mota bat agerian jartzen den: inkontzienteko subjektuaren egia bat. Eta metafora da egia horrekiko agerpen-, azalpen- eta hurbilpen-modua. Horrela, adibidez, paziente baten ametsetako kapela, ernaltze-organoaren metafora da. Lacanen ustez –berari zor dizkiogu egia eta jakintza kontzeptuen birkokapena ere– sintomak adierazten du egia, egia den aldetik, jakintza zehatz baten hutsu- neen tartetik datorrela. Sintoma metafora bat dela esatea, subjektuaren

gaitasun kreatzaileaz mintzatzea da, zeinak, adierazle berezi baten bitartez, azaldu nahi digun, hau, bere formaren bidez, guri ezkututzen saiatzen dena.

2. Psikoanalisten zeregina

Freudek zein Lacanek uste dute sendaketan agertzen diren sintomen interpretazioa (psiko)analisten zeregina dela. Freuden iritziz, ordea, gizaki ohartua –bere mailan analista berori ere– gauza da sintometan ikusteko, hasieran ikusi nahi duena baino gehiago. Hori posible izatea, uste dugu, sintomen natura desberdinari zor zaiola. Freuden beraren hitzetan, badaude kasu arruntan sintomak, eta kasu larrien sintomak edo, beste era batera esateko, egituraren sintomak –jakintzarenak– eta egiaren sintomak –gertakizunarenak–. Horrela, bada, oso egokia da analista eta gizaki ohartuaren arteko diferentzia. Freuden *Bizitza arruntaren psikopatologia* obra ezaguna adierazpen sintomatikoak josita dago, hala egituraren (jakintzaren) desegokitasunak erakusten dituzten kasuei dagozkien sintomak nola sendaketa psikoanalitikoaren (egia bilaketaren) pean dauden pazienteei dagozkienak. Psikoanalistak aztertzen duen diskurtsoa diskurtso indibiduala da; ez da guztiek onaturiko kodea.

2.1. Sendaketa psikoanalitikoaren omen dena

Kontzientziatik aztertutik izan diren edo bertan inoiz egon ez diren errepresentazio edo pentsamenduak kontzientziaren eskura jartzen saiatzen da sendaketa psikoanalitikoaren. Freuden iritziz, subjektuak bereganatu egin behar du sintomaren esangura: zatitutik dagoen testu bat irakurri, eta suntsitu diren elementuak birkonpondu behar-

ko bailituen jokatu beharra du subjektuak, esangura berregin eta horren aurrean jarrera hartu ahal izateko.

Sintomak lerroartean zerbait esateko bidea ematen du. Zerbait esatea, bai, baina beste gauza bati buruz mintzatuz; baliabide bat, zentsura erabiliz zentsura desbideratzeko. Sintomak, berez, ez dio inori ezer esaten, eta ez du interpretaziorik eskatzen. Psikoanalisi, berriz, sintoma horri mintzarazten saiatzen da. «Sintomaz mintzatu ez, sintoma bera mintza dadila», dio Lacanek. Edo beste hau: «Sintoma, lehenik eta behin, mintzalari zela uste zuen subjektuaren isiltasuna da».

Ohiko mediku-sendaketan ez bezala, psikoanalisian, kontuan hartu behar da lehen aipaturiko desberdintasuna, jakintzaren eta egiaren artekoa alegia. Freudek implizituki aitortu du hau, egia jakin bati bide ematen dion analisi mugarik gabea (infinitu) aipatzen duen heinean, egia horrek berak abiatu duen denboran bertan sortua.

Jacques Lacanek dio –berari zor dizkiogu nozio hauek, Freudekiko leialtasunaren elementu zentralak izaki, berreskuratu eta sakondu izana– psikoanalisi ez dela ezagupena, pentsamendua baizik. Gertakizun batetik sortutako egia –psikoanalisian, gertakizuna da inkontzientearen nukleoa– pentsatugabea, oinarri-oinarrian ezezaguna da, eta zulo bat eragiten du ezagun diren jakintzetan.

Praktika analitikoan, adibidez, ezau-garri edo sintoma histerikoak, fobikoak edo obsesiboak ezagunak izan daitezke hizkuntzari dagozkion kontzeptuen bitartez, eta, horrela, Alain Badiouk adierazten duen legez, egoeraren edo jakinduriaren Entziklopedia osatzera datoz. Alabaina, egiak –psikoanalista

frantziarrak dioenez, beti erdi esanak izan ohi dira egiak– ihes egiten dio edozein ezaugarri predikatzaileari, ezaguera jakin baten aurkezpen-modu zehatzari; izan ere, horrela ez balitz, egia Entziklopediaren sailen baten parte izango litzateke, hau jakinduria finkatuen bilgunea delako. Egia amai-gabea izanik, inkontzientearen subjektuak (analista eta analizatua) gerora izango duen jokaerak baldintzatuta baitago.

Sendaketa psikoanalitikoan –non egia batek jokatzen duen– pultsio afektiboen laguntzaz (gozamina edo oinazea) datozen gurari erreprimatuen errepresentazio partzialak, aldi berean, ondoko bi gauza hauek dira: egia honek, zatika –jakintza eraikitzaile modura– liberatzen duena, eta komunikagarria denetik at, esangarria denetik kanpo geratzen den guztia. Analisisian jokoan dagoen egia ez da hainbeste subjektuaren egia bat, egoera analitikoaren egia propioa baizik, zeinarekin analistak aritu beharko duen.

2.2. Sintoma eta gatatzka

Nabarmena da gatatzka-egoera subjektiboei lotuta agertzen dela sintoma. Ikus ditzagun, argibide modura, Freudek, sintomak sortarazten dituzten egoera batzuk aipatzeko, erabiltzen dituen terminoak: barne-kontraesana, barne-gatatzka, autokritika, nahigabea, antagonismoa, errepresioa, azaluskeria, eragin asaldagarria, egia esateko bultzada, barne-erresistentziak, disarmonia, etab.

2.3. Tipologia sintomatikoa

Sintomari dagokion kasuistika amai-gabea izan arren, badira egoera edo une bereziak, psikoanalistek zerrendatuak, zeinetan sintoma agertzen den.

Hona hemen batzuk, Jacques Lacanen *Idazkiak* liburutik hartuak: ahanzturak, okerrak, lapsusak, omisioak, hutsegi-teak, akatsak, etendurak, zalantzak, ausentzia kalkulatuak, entzukiak, atzerapenak saioaldietan, haserrealdi emozionalak, beldurtze-tankerako adierazpenak.

3. Sintoma eta politika

Ikusi berri dugunez, analisi sintomatikoak hedadura eta sakontasun handia izan du psikoanalisi-alorrean. Guk egoki ikusten dugu –ezinbestekoa ere bai– psikoanalisi-alorreko nozio eta prozedurak politika-alorrean aplikatzea eta, hauen isla modura, hedabideetan: jakin (albistea), egia (gertakizuna), sintoma, analista (jokatzailea), etab.

Gure iritziz, hauek eta antzeko beste nozio batzuk ezinbestekoak dira Estatu espainiarrak, fase desberdinetan, Euskal Herriaren kontra duen aurkakotasunaren barneko egia sakona ulertzeko. Hurbilpen-prozesu honek, nahitaez, agente desberdinengan eta hauen adierazpenetan agertzen diren sintomen azterketa eskatzen du.

Analisi sintomatikoa –psikoanalisiaren kasuan– sendaketa-prozesuan zehar praktikatzen da; krisi-une larriak dira, ordea, ikerketarako puntu pribilegiatuak. Era berean, politika-alorrean ere, krisi-une larriak dira sintomatikoki emankorrenak eta orduan du prozedura analitiko honek bere benetako eragina eta hedadura; hala eta guztiz ere, aurkakotasun-prozesuaren edozein unetan agertzen dira adierazpen sintomatikoak. Krisi-une politikoak funtsezkoak direla diogu agente politiko-sozialek euren defentsak –zeinen azpian ezkutatzen diren, ohi denez– jaitsi eta adierazle ugari eskaintzen

dituztelako: berba-, idatzi-, portaera-, jarrera-, adierazpen-, keinu-adierazleak eta abar. Hain zuzen, hauek guztiek euskarri eta azalpen duten egiaren zeinu modura jokatzen dute; geroago ikusiko dugu hau.

Gizartearen edozein disarmonia-egoera sintoma-ekoizle da (egoeraren sintomak). Hauek denak ez ditugu kontuan hartuko hemen. Interesatzen zaizkigun sintomak gertakizun politiko baten sorrerak eragiten dituen antagonismo-prozesuetatik datozenak dira.

Esan beharra dago aipaturiko agerpen sintomatiko horietako gehienak, “bestearen” egituran sortzen direla, gertakizunaren subjektuaren jokaerak behartuta. Ez dezagun ahantz alde menperatzailean agertzen direla agerpen horiek, Estatu espainiarraren eta frantziarraren egitura politiko-komunikatiboan hain zuzen ere.

Aldi berean, jokatzaile-analista bera da bere jabeldura edo interpelazio ekintzaileek dituzten efektuak –Euskal Herriaren askapen nazional eta sozialaren egia-prozesuaren efektuak– ebalua ditzakeen bakarra; adierazpen sintomatikoen analisiaren bitartez, zeini esker, egia hori gertakizun fundatzailearekiko –Euskadi Ta Askatasunarekiko– leialtasun subjektiboaren garapenean sortzen doan. Jokatzai-leak analizatzen dituen diskurtsoaren sintomek, natura politikoa dutenez, erreferente kolektiboa dute. Euskal Herri Langilea deritzona (EHL) –Euskal Herriaren askapen nazional zein sozialaren funtsezko irudia, ordezkazkin sozial baten designazio generikoa– kolektibo desberdinen bitartez agertzen da historikoki. Gure egunotan, kolektibo horri –gertakizun fundatzaile batean abiatu eta nazio-eraikuntzan parte hartzen duten ekintzailez eta kolekti-

boz osaturiko horri, hedapen-ahalme-
nean ia mugarik gabea den anizkoitz
horri– Euskal Naziorako Askapen-
Mugimendua deritzo (ENAM).

ENAMen, egoeraren beste edozein
anizkoitzetan bezalaxe, askaezinik
loturik dauden bi dimentsio edo izari
agertzen dira: egitura-partea eta mu-
gimendu-partea. Hots, herri-mugimen-
duen bitartez egituran aurkezturiko
aldea (ENAM Estatuak ordezkatzetik ez
duen aldetik, berriaren, singularraren
sorkuntza-potentzia gisa) eta partzialki
ordezkaturiko aldea (ENAM egitura
den aldetik, inklusio- eta normaltasun-
-gradua duena).

Jokatzaile-analistak ENAMek –mu-
gimendua, prozesu subjektiboa den
aldetik– eragiten dituen efektuak az-
tertu eta ebaluatu egin behar ditu, zein
Estatuaren egoeran zein berezkoak
dituen egitura eratzailleetan (KAS, HB
eta gainerakoak); bai eta ENAMen
barruan ere (herri-mugimenduak).
Analisi sintomatikoak argitara dakar-
na ez da Euskal Herriaren askapen
nazional eta sozialaren prozesu eten-
gabearen egia osoa, beraren zati bat
baizik, apostu ekintzaileei esker jakin-
tza bihurturik geratzen dena. Edozein
gertakizunek erditzen duen egiaren
koalitatibotasunak analizatua denaren
naturarekin bat datorren metodoa
eskatzen du, derrigorrez. Horregatik
diogu analisi sintomatikoa analisisirako
metodo koalitatiboa dela. Horren la-
guntzaz soma ditzakegu bihurtura
ekintzaileek Estatuaren estrategian
zein ENAMen barruan ekoizten dituz-
ten efektuak, oraintxe aditzera eman
dugun legez. Kontu egin dezagun,
ENAMek aurreratzen duen berritasuna
suntsitzeko grinaz, Estatuak beti fal-
tsutu, desitxuratu eta ezkutatu egiten
dituela aipaturiko jabeldura edo interpe-
lazio ekintzaileetatik datozen elementu

politiko-informatiboak –ulermen eza-
gatik eta aurkariarentzat kaltegarriak
izan daitezten–. Edonola ere, Euskal
Herriaren askapen nazional eta sozia-
laren askapen-egiak zulatu egiten du
egitura hori eta, Estatuaren entziklo-
pedia arauemaile eta kontserbatzai-
lean egindako arrakaletatik, zuladura
horren aztarnak irtenarazi egiten ditu
sintoma modura.

Modu analitiko honen bidez, infor-
mazio hirukoitza lor daiteke: Estatu-
aren sekretuak ezagutu, estrategiak
aurkitu eta osasuna ebaluatzea, fase
politiko bakoitza zuzen karakterizatzeko
eta horren arabera jokatzeko; jo-
kaera horien faltan, ezkutuan eta
ezezagun geratuko lirakeen estatu-
logikaren alderdiak argitara ekartzea
(Estatuaren izaera injustua, arbitrarioa,
ustela, gezurtia, integratzailea, bor-
txazkoa, despotikoa eta zaugarria)
eta, azkenik, proiektu propioa ebalua-
tzea, prozesuaren eskakizun berrietara
egokitzeke.

Zein ezaugarri eduki behar dira
aipaturikoaren gisako analisisa egiteko?
Lehen aurreratu dugunaren izenean
bertan dago erantzuna (jokatzaile-
-analista): soilik nazio-eraikuntzarekin
sentibera eta hitzeko (subjektibizatu)
diren lagunek egin dezakete analisi
sintomatikoa. Beste inor ez baita gau-
za horretarako. Edozein jokatzailek (in-
tuitiboki eta, oro har, ez-sistematikoki)
egiten du antzeko ebaluaketarik,
ekintzaileak jakin beharra baitauka be-
re bihurturak egitura estatutuan zein
mugimendu propioan eragiten dituen
efektuak zein diren; hau da, ezagutu
beharra dauka zeintzuk diren gertaki-
zun fundatzailearekiko anizkoitz leiala-
rekin konektaturik dauden elementuak.

Hortaz, esan beharra dago analisisa
ez dela interpretazio hutsa, bilatzen

dena ez baita bakarrik esangura –egoeraren ezagupenaren sintomen jakintzari dagokio hori–, egia baizik, jakingabea eta mugarik gabea. Jokatzailerak eten egiten du, behartu –aurreratu– egiten du egia generiko bat (irakaskuntza-sistema berri baten premia, adibidez). Honek jakintza berri bat abia dezan (ikastola, adibidez). Garrantzia duena ez da ezagupen berri horren esangura interpretatzea (ikastolak, hezkuntza-egitura modura), baizik, eta funtsean, ikastolaren egia zabaltzea, inkonsistentea den aldetik, ordezkazina eta nazio-errealitate hezitzaile berrien ekoizle etengabe eta mugazina den aldetik.

Ezagupen-modu honen arriskuak bi dira: edozein zeinu sintoma izan daitekeela uste izatea, bata; edozein izan daitekeela analista uste izatea, bestea.

Une sintomatikoak, praktikan, mugarik gabeak izan arren, batzuk aipatuko ditugu, goian esandako irizpideen arabera bilduz; sintomak egitura menderatzailean, sintomak ENAMen egitura-izarian eta ENAMen bertan, mugimendua den aldetik.

3.1. Sintomak egitura menderatzailean

Sintoma-modu ugariak egitura menderatzailean gertatzen direnak dira. Estatu-egiturak, bere erara, aditzera emango du Euskal Herriaren nazio- zein gizarte-askapenaren egiak sortzen dizkion arrakalak. Lacanen hitzetan esateko, «sintomaren mintzailerak» izango da.

- Beraz, J.L. Corcuera barne-ministroak, Irunberriko arroilean zenbait guardiazibil eta ETAkide hil ondoren (1990), azken hauek beren buruez

beste egin zutelako bertsioa zabaldu zuenean, Euskal Herriko sektore bizi- nek mobilizatuz erakutsi zuten bertsio harekiko arbuioa. Bertsio ofizialak ez zuen izan nazionalismo kontserbador-aren onespina ere. Sinisgarritasun- hutsuneak eta horrek eragindako tentsioak ondorengo adierazpen hau egitera behartu zuten Corcuera: «Sui- zidioa zalantzan jartzen duenak bere burua deskalifikatzen du». Edo berdina dena: bertsio ofiziala zalantzan jartzen duenak deskalifikatu egiten du bere burua Estatuaren aurrean, berau baita –ahalmen arauemaile eta orojakilea duelarik– egiazkoa zer den eta zer ez den, zer dagoen ondo eta zer ez, onar- garria edo ez, esateko gai den bakarra.

Barne-ministroak, hasierako bertsio ofiziala (izatez ukaezin eta zalantza gabekoa izanik) indartzeko, bere burua behartu izanak –esanean mehatxu- doinuzko puntu bat erantsi eta onspe- nera behartzeko– adierazten digu, bere erara, bestearen indarra dela informa- zio sinesgarria, egiantzekoa zabaltzera bultzatzen duena, antagonismoaren subjektuari kalte egiteko asmoz.

Alabaina, gertakizunaren subjek- tuek aurreratzen duten nazio- eta gizarte-askapenaren egia mugaga- beak (konpromisoa, eskuzabaltasuna, norberaren burueskaintza, kemena, elkartasuna, sakrifizioa, erabakia, garra, koherentzia, justizia, berdinki- detasuna, etab.) bertsio ofizialaren komunikazioa (faltsua, egiantzekoa) hausten du eta, arrakala edo zirrikitu horretatik, sintoma modura, bertsio ofizialaren akatsa sartzen da, esaneko gehikuntza modura.

Gehikuntza hark, gehiegikeria de- klaratibo hark, hizkuntzaren ohiko adie- razpen baten adierazle modura funtzio-

natzen du, guri metaforikoki esateko, bertsio ofizialean “zerbait” ez dabilela ondo eta sendotu egin behar dela.

Lehenago esan dugunez, adierazpen sintomatiko hau gatazka-egoeran gertatzen da. Barne-ministroak bizi duen desatsegintasun-egoerak bultzatzen du azaluts izatera, goitik behera zeharkatzen duen barne-kontraesanak eraginda. J. L. Corcuerak –kontrol- eta defentsa-mekanismoak oro gainditurik– nahi baino dexente gehiago esan zuen bere adierazpenetan, esatea gustatuko zitzaiokeena baino gehiago alegia. Nahi gabe, bertsio ofizialaren euskarri zen egia iradoki zuen.

- F. Buesa Euskal Gobernuko Hezkuntza-sailburuak ikastolen sare transferiturako baterakuntza-prozesuaren ondoren (1993), honako hau esan zuen: «Hemendik aurrera, bi sare baizik ez dago: publikoa eta pribatua». Esaldi honen irakurketa linealetik, oso logikoa eta ulergarria gazteleraz, ezer berezirik ezin ondoriozta daiteke. Bigarren irakurketa- eta interpretazio-mailan, badago zerbait harrigarrik: adierazpenaren biribiltasuna eta tinkotasuna? Horregatik hauxe da bat-batean bururatzen zaigun galdera: zer zegoen lehengo egoera horretan, bada, egoeran eten bat eskatzeko eta ustezko hastapen berriaren formulazio biribila egiteko? UCDren garaitik, Estatuak *zentru publiko ez-estatalak* deitzen zituen ikastolak. Hau da, ikastolak ente bitxia ziren, zinez. Ez ziren publikoak (eskola transferitu gehienak ziren bitartean) ez pribatuak (ikastetxeak bezala). Ikastolak ziren, beraz, zirkularen koadratura: soilik Euskal Herrian dauden heziketa-zentruak; aurrekoak ez bezala Estatuaren logikan integratubakoak. Nolabait esateko, euskarazko hezkuntza-zentru propioak ziren; zentru singularrak. Horregatik, F. Bue-

sak, bere esaldiaren bidez, hezkuntzaren gainezkadura hori –formalki, juridikoki eta politikoki– ikastola-sarea suntsitzeko asmoa adierazten digu. Behin Hezkuntza-Sailak “baterakuntzarako” emandako epea amaiturik, galdu egin al dute ikastolek beren izaera dauden bi sari horietako batean integratuz, aipaturiko formulazio horren arabera? Ezezkoa da erantzuna. Ikastolen gehiengoa, publiko izateko bokazioa eduki arren, ez da sare publikoa deitzen den horretan –transferitutako eskola espainiarrean– integratu. Zentru pribatuekin ere ez dira homogenotu, legeak formalki horiekin parekatu arren. Beraz, ikastolek, –bokazioz, publikoak baina, indarrez, status legal pribatukoak– inklusio-saio honetatik ihes egiten jarraitzen duten hezkuntza-zentruak dira. Ondorioz, gure iritziz, ikastolen gehikuntza hau, berezitasun hau da Hezkuntza-sailburua behartzen duena halako baieztapen biribil hura egitera, bera baita espainiar estatua-ren logikan integratzeko eragilea.

F. Buesak nahi zuena zen egia (ikastola) jakintza (euskara irakasten den eskola estatala) bihurtzea; justizia, lege; propioa, inorena. Araudi horren bitartez, ikastolen kolektiboan halako presioa (hutsune-sentsazioa) sortu nahi zuen, amore eman ondoren, baterakuntzaraino, asimilazioraino bultzatuko zituen.

Beraz, ikastolaren gainezkadurak ulertarazten digu kontseilari sozialistak –sintoma gisa arituz– duen “plusa”, eta ez alderantziz. Honela ulertuta, ikastola gertakizun bat da hezkuntza-eremuan (Euskal Herriaren irakaskuntza-sistema propioaren oinarri), gertakizun fundatzaile zabalago bati loturik. Gertakizun hau herri-apustu batetik sortzen da, eskola espainiarretik, publiko zein pribatutik at. Bere ibilbidean,

gertakizun honekin leial diren subjektuen jokaeren bidez –jaiak, motibazio-kanpainak, irakasle ez-funtzionarioak, pedagogia motibatzaile eta eskuhartzailea, etab.–, etorkizuneko euskal eskola nazionalaren berezkitasuna diseinatzen da. Ibilbide luze bezain arriskutsu honetan, ikastolak eskuabaltasuna, garra, autoantolaketa, konpromezua, jai-giroko eredu errebindikatzailak, nazio-kontzientzia sortzen du, lurraldetasun-zentzua eta euskararen maitasun zabala. Partikularren, euskarazko irakaskuntzaren, bitartez, ikastolak herri-sentiberatasunaren unibertsaltasuna erakusten du, zeina irakaskuntza-modu eskuhartzaile, motibatzaile eta nazio zapaldu baten hizkuntz berreskurapenean konprometiturikoan sortu eta hazi baita. Ikastola, azken batez, zenbait buru kolonizatuk uste duenaren kontra, propioa, partikularra delako da, hain zuzen, unibertsala. Izatez partikularra dena soilik, propioa esango genuke guk, izan baitaiteke unibertsal. Unibertsaltasuna eta propiotasuna, partikularitasuna, dira edozein egiaren bi izari edo dimentsioak.

F. Buesaren adierazpenaren integrazio-asmoa ikastola guztiak sare publiko transferituan bateratu izan bailira bakarrik litzateke eragile. Ezaugarri hauetako elementu bakar baten ez inklusioak –Estatuaren logikatik at ikastola bakar bat geratu izan balitz, adibidez– metaketa-puntu bat integraziotik kanpo uztea esan nahi du.

Eta ondotxo dakigunez, integratu ez ziren ikastolen gehiengoak izan zen buruzagi sozialistaren kanporatzearen eragile, aipaturiko adierazpen hura egin eta berehala. Horrek egiaztatzen du ikastola izaten jarraitzen dutela eta barnean daramaten gehikuntza horretatik abiatuz bakarrik uler daitekeela

esamolde sintomatiko haren ustezko biribiltasuna: «Hemendik aurrera, bi sare baizik ez dago: publikoa eta pribatua».

- «Jose Ramon Etxebarriaren gose-grebak bortxatu egiten nau», esan zuen Chamorro jaunak, UPVko Zientzia-Fakultateko katedradunak (1993). Paradoxikoa irudiko luke gose-greba bezalako borroka-mota baketsu batek inor bortxatzeak, are gehiago ustezko bortxatuak Gandizaletzat badu bere burua. Kontraesan antzeko horrek, ustezko paradoxa horrek, egia sakon (irakasleria propioa) baten adierazpen sintomatiko, metaforiko gisa funtzionatzen du guretzat, funtzionario espainiar haren adierazpenaren azpian dagoena J.R. Etxebarria egiten ari zen baraualdiak sorturiko tentsiounen larrian eginkoa izan baitzen, hain zuzen ere. Esaldi horrek adierazten digu,aldi berean, Ghandiren jarraitzaile autoizendatuaren izaera ez-bakezalea. Chamorro jaunak Joserra Saightik botatzeko zenbait neurri hartu zituen, honek funtzionariotzarekiko intsumiso aitortu baitzuen bere burua eta ez baitzuen sinatu UPV «eskainitako» kontratu administratiboa; gehi irakasle intsumiso honen kontra harturiko beste neurri errepresiboak. Joserrak, gose-grebaz, bere buruarekiko egiten duen bortxaz jabetzen da Chamorro irakaslea intsumisoaren kontra harturiko neurri legalen izaera errepresibo eta injustuaz. Bere kontra abiatutako errepresioa salatzeke, gose-greba eginez, galde egiten dionak beraren buruaz ematen dion irudiaren bidez jabetzen da Chamorro irakaslea berak duen bortxazko izaeraz. «Jose Ramón Etxebarriaren gose-grebak bortxatu egiten nau». Hots, «bortxatzen» nauena da, «bestearen» bidez, nire izaeraren bortxazko esentzia aurkitzea. Edo berdina dena: bortxazkoa izateak bortxatu egiten

nau; nire-neure bortxak bortxatzen nau. Bortxazkoa naiz. Arrazoi hau ulertzeko ezinean, Chamorro jaunak efektua –Joserraren greba– kausatzat hartzen du –bortxatzen nau–; ulertu gabe, ordea, bere barruan dagoela bai kausa –nire jokabide injustu eta bortxazkoa– bai efektua –bortxatzen nau–, bere izpirituairen egoera. Egoera berdintsuan egongo ziren, noski, bai Joserraren kontrako “jarduketan” parte hartu zutenak bai eta, gose-greba garaian sentitu zutenak ez zela beren portaera uste bezain ona.

Unibertsitateko egoeraren behardurak, jokaerak, Joserraren gose-greba- ren bitartez, UPVren izaera argitzen digu (Baskongadetan kokaturiko Unibertsitate espainiarra), bai irakasleria funtzionarioarena (Estatuaren mende) eta prozesu berri bat nabarmentzen du (irakasleria propioa), bere buruaren jabe den Euskal Herriari dagokion irakaskuntza-sistemaren oinarrizko zutoina, zeinetik, etorkizunean, jakintza berri bat sortuko den (kontratu laborala). Bihurdura hauek –eta kontrako errai-erreakzioa– irakasleria propioaren eta funtzionariotzaren arteko harreman antagonikoa erakusten digute; aldi berean, jakintza menderatzailea (funtzionaritza, hezkuntza-sistema transferitua) eteteko premia, prozesu berria mamitzeko, gauzatzeko jakintza berriak (kontratazio-modu berriak) egoera konkretu bakoitzean lekutuz, egia generikotik abiatuz (hezkuntza-sistema berriaren premia; hezkuntza- alorrean, nazioaren eta gizartearen askapen-prozesuaren adierazpenetik). Modu berean, Unibertsitate honen autonomia ezaren berri ematen digu, zeinak ez baitu Estatu espainiarrak inposatzen dituen beste irakaskuntza- eta kontratu-motarik sortzeko eskumenik.

Beraz, UPVko irakasleria propioaren aldeko borroka –zeharka eta ez modu nabarmenean– gertakizun fundatzailearekin loturik sortu den gertakizuna da, zeinak eduki generikoa (Euskal Herriaren askapen nazional eta soziala) irakaskuntza-alorrean zehaztea nahi baitu. Mamitze honek, une hartan, irakasle kaleratuen borrokaren bidez (Jose Ramon Etxebarriaren eta Enrike Lópezen gose-grebak) kontratu laboraldun irakasleria propioaren figura sortzea eskatzen zuen, irakasleen lotura egonkor bakarra funtzionario espainiarra izatea den unibertsitate-gunean hain zuzen ere.

- Batzuetan, isiltasuna kontrakoa bezain eleder izan daiteke, gehikuntza bat esanean. Gure iritziz, badira isiltasun sintomatikoak. Duela urte batzuk, *Kinito* –artean, LABeko kidea– polizia- ren mandatari zela aurkitu zenean, partidu politiko zein hedabideek haren egoeraz eta bizitokiaz era guztietako espekulazioak egiten jardun zuten; ETAk bahitu eta akatu egin zuela esateraino iritsi ziren. *Kinito* bera epailearen aurrean, honek deituta, etengabeko zurrumurru eta asmakerialdien ondoren, agertu izanak hankaz gora utzi zuen desinformazio- eta toxikazio-kanpaina hura guztia. “Satorraren” agerpenak eta adierazpenek harriturik, ordura-arte hain berritsu izan ziren hedabideak mutu gelditu ziren egun batzuetan.

El País izan zen, nola ez!, kontraerasoari lehenik ekin ziona, adieraziz, HBk –*Kinito*-ren kasuan ustez nahasturik egongo zelakoan– ez zuela inongo legitimitaterik salaketak egiteko, ordura-arte egina zuen bezala, militanteren baten bahiketa posiblea salatzeko.

Zergatik isiltasun hura? Estatuak, momentu desegokian harrapatu- rik,

“kolpe” haren aurrean nola erantzun ez zuenez jakin, egun batzuk behar izan zituen hedabideei norabide egokia erakusteko, egin ohi duenaren kontra. Gutxiena da Estatuako agenteek esaten dutena sinisten duten ala ez; esakunearen premiak du benetako garrantzia. Hots, bertsio ofiziala egotea, Estatu ez dadila isilik gera. Isiltasun hauek, egituraren hutsuneak, oso arriskutsuak dira egoerarentzat eta oso adierazgarriak jokatzailerentzat. Mututasun hauek gaien agenda deiturikoaren eraketa-moduaren edo iritzi-eraketaren adierazgarri dira (hedabide bakoitzak, bere irakurleria Estatuan kokatzeko, egunero egiten duen ahaleginaren testigu).

Informazioak Estatuaren politika informatzailearekin antagonikoak ez direnean, kazetariak inklusio-eragile pribilegiatu diren aldetik baloratu eta komentatzen dituzte albisteak, beren ohiko gogarazpen-moldeak erabiliz. Estatuaren eskakizunen interpretatzaile fidagarri direnez, ez dute Estatuaren oharkizun berezirik behar. Iritzia albiste-isuri etengabeak sortzen dituen diferentzien homegeneizazio gisa azaltzen da egituraren legea birkokatze aldera, konta-banatzaille gisa: ezinbesteko kontsentsu intersubjektibo eguneroa; hots, hartzaile guztiak integratu gisa –aurkezturik eta ordezkaturik– birkokatzea. Hau da, egiatan, komentagileek duten eginkizuna. Orduantxe agertzen da, bere distira osoan, pluraltasun informatiboa; oposizio eta diferentzien jokoa.

Sisifo moderno hauek beren behatzaile-lan nekaezin, birziurtatzaile eta berdintzailean erakusten duten tinkotasuna eta iraunkortasuna da harrigarriena. Non ote dago zergatiaren zergatia? Gure ustez –beti bezala– beste nonbait; hutsunean, egitura

ororen izulekuan, alegia. Hutsune hori –berria sortzeko gaitasuna– edozein ordezkatzeguneren oreka betirako arriskuan jartzen duen etsaia da. Hutsunearen sortzaileak abiatutako gertakizunak eraginda, norbanakoek ihes egin ahal diote egoeran inkluditzeari eta ordezkatuak izatetik (geldi, desubjektibatu, paralizatu, meneko, kontabanaturik egotetik) aurkeztuak izatera pasa daitezke (singular, subjektibatu, jokatzaille izatera). Horregatik, editoria- lista edo inklusio-eragileak, hutsune somaezinaren beldur, egunero berregiten du norbanako-hartzaileen birziurtatze-operazioa gogarazpen edo pertsuasio integratzailearen bidez.

Alabaina, gertakizunaren eraginez, kontraesan antagonikoa sortzen denean, aldatu egiten dira iritzi-eraketaren mekanismoak. Egoera somaezin edo berrien aurrean, iruzkingileak, kazetariak, ebaluatzeko erreferentzia faltan daude eta jakintza berri horiei aurre egiteko beste oharkizun batzuk behar dituzte. Oharkizun horiek, orduan, Estatuaren aparatu ideologikotatik etortzen dira. Begira dezagun zenbat denbora behar izan zuten aparatu hauek kazetariak terrorismoaren kontrako politika informatiboa deiturikoan sartzeko. Desorientazio-une horiek, bada, garrantzi handikoak dira informazioaren eta iritzi-eraketaren balioeztapen-prozeduren izaera ezagutzeko. Batzuetan, isiltasun adierazgarriaren bidez agertzen da desorientazioa, isiltasun sintomatikoa deitzen dugun horren bidez, eskuartean daukagun kasuan gertatu zen bezala. Isiltasuna da, orduan, adierazi berri baten adierazlea, metafora, (gertakizunaren subjektuak Estatuaren mezu eta medioekiko duen nagusitasuna) eta jakintza ezkutu baten agerpena (azken batean, Estatu da, zuzenean edo zeharka, iritzia mamitzen duena). Biak

ENAMen militanteen jokaeraren eraginez gertatu dira.

Ez da kasualitate bat *El País* –gobernu sozialistaren BOE informatiboa– izatea, aditzera eman gabe, bertsio ofiziala hedatu zuena. Honela birkonpondu zen kontsentsu informatiboa aipaturiko mezu eta orientabidea hartuz. Halaber, egitura informatiboan agerian geratu zen hutsune sintomatikoa.

3.2. Sintomak ENAMen erakunde-egituran

Ezker Abertzalearen (E.Ab.) egitura-izarian azaltzen diren sintomak Estatuaren jardunak –hauek, berriz, lehen esan bezala, ENAMen subjektu jokatzaileen jokaerak markatuak– E.Ab.ren aparatu-aldean (KAS, HB, AABB, etab.) duen eragin gisa agertzen dira.

Honela, *Egin*-eko titular batean irakurtzen dugunean «Polonia berriro ezkertiar» (eta horrelakoak behin eta berriro azaldu izan dira egunkari horretan sozialismo errealeko deituriko estatuetan alderdi komunistek hauteskunde-garaipen bat edo beste lortu duten bakoitzean) izaera sintomatikoko kasu berri bat daukagu begien aurrean, zeinak E.Ab.ren zenbait egituratan indarrean segitzen duen pentsamendua erakusten digun.

Esaldi horretan, gazteleraz erabat ulergarria izan arren, badago informazio-gehikuntzarik (galduriko “ondasun” bat berriro eskuratzeko gogoia edo) zeinak erakusten digun E.Ab.ko buruzagi askok ez dutela oraindik burua jaso sozialismo errealeko deituriko herriak hondoratu zirenetik, eta, beraz, nola politikak –baita informatiboa ere– hala erakundeak partidu leninistaren eske-men arabera pentsatzen jarraitzen du-

tela. Baliagarritzat jotzen dituzte oraindik ezker-eskuin parametro zaharkitu, iraungikor eta eraginik gabekoak; horrek adierazten du kanpokoari inoiz izan ez duen garrantzia ematen jarduten dutela. Herri-demokrazia deiturikoen hondamendiak ez du aldatu Euskal Herriaren nazio askapen-prozesuaren aurrerakuntza. Kontuan har dezagun ENAM aitzindari izan dela –bere praktikaren bidez– gaur egungo kontraesan nagusiaren (Herria/Estatua) aitzinerapen-formulazioan eta, orain arte egindako ibilbidean, presente daudela garai berrietarako politika berria pentsatu eta formulatzeko elementuak.

Ezkertiar izendapena erabiltzea –aurrerakuntza adierazi nahirik– eufemistikoki “merkatu-ekonomia” deitzen den doktrinara aldatu direnen berri emateko, hauek mendebaldearen eta kapitalismoaren zale porrokatu direla ahaztea da, edo ahazten saiatzea.

3.3. Sintomak ENAMen barruan bertan

Analista-jokatzaileak ere analisi sintomatikoa erabiltzen du bere jabeldurak eta bihurtura militanteek Estaturerikiko aurkakotasun-eremu desberdinetan duten eraginak ebaluatzeko. Herri-mugimenduen eta gertakizun (ETAren sorrera) fundatzailearen artean dagoen lotura gehienetan ikustezina denez, analista-jokatzaileak hipotesiak formulatu behar ditu, ebidentzia guztien kontra anizkoitz horiek guztiak (intsu-misoak, gaztetxeak, euskararen berreskurapenaren inguruko mugimenduak, ekologia, etab.) gertakizun fundatzailearekin lotura ezorganikoz loturik daudela apustu egin. Kasu bakoitzak, bere berritasun espezifikoa dela eta, ardura berezia eskatzen duen arren, badira agerpen batzuk, zeintzuek, sin-

toma diren aldetik, analistaren atentzioa erakartzen duten. Adibidez: egituretatik at eta kanpora –E.Ab.renetatik ere bai, batzuetan– dauden herri-mugimendu berrien sorrera; izan ere, balediko euskal nazioaren berezkotasunaren edozein sortze-alorri baitagokio antzeko sorrera. Herri-gune txiki eta oso subjektibatu baten mamikuntza, bere apustu propioa hedatzeko gai dena; gune hauen konexio-ahalmena ENAMen inguruekin eta ENAMekoak izan gabe jokatzailer direnen aldaketa-gaitasuna, zeren era askotara ukituko baitituzte herri-mugimendu hauetako subjektuen jabeldura militanteen efektu aldatzaileek; Estatuaren zein honen sateliteen eta herri-mugimenduen arteko antagonismoaren adierazpen zehatzak; herri-mugimenduen iraunkortasuna, hasierako leialtasunaren seinale; demokrazia zuzenari eta funtzionamendu asanblearioari dagozkion metodoen erabilera; jokatzeko eta sortzeko ahalmen mugagabe eta jatorra; bakoitzaren mugen barruan, justizia, demokrazia partehartzaile eta elkartasunaren zehaztapena, ideal horiek Euskal Herriaren nazio eta gizarte askapen-prozesuaren oinarrietan egonik, gertakizun fundatzaileak aurreratu egin baititu, etab. etab.

Kolektibo hauekin lotura positiborik dagoen edo ez egiaztatzea garrantzi handikoa da Euskal Herriaren nazio eta gizarte askapen-prozesuaren aurrerakuntza eta garapenerako, honek, esan dugunez, aurreratzeko, ondoko hiru elementuok elkar loturik egotea eskatzen baitu: ENAMen kolektiboaren prozesu subjektiboa, horiek baitute euskal nazio berriaren egia historikoaren prozesua mamitzeko ardura –mugimendu berriak, jakintza berriak sortuz–; sub-

jektibazio militantea, izen propioz Euskadi Ta Askatasuna deituriko nazio-kontzientziarekin asoziatua; herri-leialtasunezko erakundeak (ENAMen erakunde politiko eta sozialak).

Adibidez, intsumisioaren egiak (kasu honetan armadarekikoak) jakintza-modura uzten duena, Estatuak berak ere intuitzen du. Zentzu honetan, adierazgarriak dira oso Julian Arévalo Administrazio Militarreko Estatu-Idazkariak 1993ko urriaren 26an esandakoak, hots, Espainiako Defentsa-saila konbentziturik dagoela Hego Euskal Herriko lau herrialdeetako intsumisioa ENAMek eragindakoa dela.

Azkenik, –eta ondorio gisara– ezin dugu aipatu gabe utzi herri uruguaiarrak (1994) Montevideon bizi ziren euskal errefuxiatu politikoekin izan zuen jarrera. Guretzat, herri amerikar honek Euskal Herriaren borrokarekin izandako elkartasuna –eta sakrifizioa– nazioarte mailan herri eta nazio zapalduen nazioartezaletasunaren egia-prozesua dei genezakeen atal fundatzaileari –aurreratuz eta behartuz– hasiera eman zion sintoma da. Nazioartezaletasun-atal hau aipatzen dugu, egoki iritziz, berari, Lacanen ustez Marxek politika berria formulatzeko (*Manifestua*) erabiltzen zuen abiapuntu berbera aplikatzea, hots, bere garaiko langileen matxinada etengabeko “histerien” sintomen azterketa, alegia.

Iratzarrek, artikulu eder batean³, sintomen arabera aztertu zituen Egibarrak egindako adierazpen batzuk, zeinetan nabarmen geratzen baitziren gertakizun haren efektuak Estatuaren eta honen satelite baskongadoaren egituretan.

3. Iratzar, (1944): “Uruguay y la tesis”, *Egin*, VIII-29.

4. Estatu espainiarraren krisiaren analisi sintomatikoa GAL kasutik abiatuz.

Gure ustez, ondoren jaso eta aztertuko ditugun adierazpenek, agerpen modura oso diferenteak izan arren, zeharkatu, erakutsi eta argitzen dituen izendatzaile komuna dute. Hari-gidari hau (hedabideen ustearen kontra) ez dago, bereziki, adierazpen hori egiten duen inplikazio-graduaren edo/eta zuritze-ahaleginaren (konprensioa) errebelazioan –hori ere badagoen arren–; baizik eta “beste” hartan, zeinari, guztien begibistan egon arren, inork erreparatu nahi ez dion; horixe bera gertatzen zen errege biluziaren ipuin ezagunean.

Hau da, hedabideek bilatzen dutena da –bai eta analista askok ere– adierazpenak egin dituztenek GAL sarean duten inplikazio-gradua. Eta baztertzen dutena da, kontzienteki zein ez, egia itsugarri horren gainazal distiratsura jotzea –onartezina baita–, zeinak, autoinkulpazio-katearen bitartez, Estatuak eta sistema politiko espainiar osoak ETaren kontrako borroka likitsean duten inplikazioa erakusten baitigu. Bazterketa horretan, hain zuzen, desbideraketa horretan, prezeski, aurkitzen dugu guk, funtsean, sintoma, haiek ez bezala.

Kasu hauek, beraz, ez dira usnatu behar egitura sakonean soilik, pentsamendu erreprimituaren (sintoma) azaleratzeak eragiten duen esanguraren ustezko haustura batean bakarrik; baizik eta, bereziki, azaleko egituran, zeinak, terrorean eta izuan, “espainiar demokrazia gaztea” jota duen gaixotasun sendaezinari buruz oihuka hitz egiten digun. Horregatik, oso gutxik du espainiar gehienen kontzientzia atsekabeturik duen egia beldurgarri hori

desestaltzeko benetako interesa. Hau xe da, bereziki, interesatzen zaigun sintoma.

Hartara, zenbait esateko modu bitxik («Azkeneraino isiltzeko prest nago», adibidez) gehiago zor diote demokrazia formalak inposatzen duen euste-premiari (formak minimoki gordetzeko premiari), horietan dauden motibazio sintomatikoei baino.

4.1. Kasuistika

«Ez dago frogarik eta ez da egongo ere». Esaldi ezagun hau –hedabideek asetu arte esandakoa– Felipe Gonzálezek esana da, GALen sorreran, bai PSOERI bai berari, erantzukizun zuzenak eskatzen zizkietenen kontra zuzendua.

Espainiako gobernuburuaren “zorigaitzoko” esaldi hau, esan zuenaren kontrako berbazko froga nabarientzat hartua izan da, itxuraz nahi gabe, autosalatzailea. Eta egia da, noski, esaldi bitxi honetan –“esaldia”, esango genuke guk– GAL arazoko egia guztia kondentsaturik aurkitzen dela, afera hau beste ezerk baino hobeto ulertzen laguntzen duelako. Esaten dugunaren ebidentzia esangura-gehikuntza horretan datza («ez da egongo ere»), zeinaren bitartez, dirudienez arduraren handirik jarri gabe, gogaikarri bilakatzen ari zitzaion arazoa baztertu nahi izan baitzuen, kontuan harturik askotxo zirela ordurako PSOE eta bera GAL-sarearen arduradun egiten zituzten errebelazioak.

Goiko hori esateko, Moncloako maizter ohiak erakusten duen prepotentzia –harropuzkeria– gehiago da mehatxu eta abisu, defentsa eta errugabetasun-deklarazio baino, bere kontra jaurtitako salaketa ezin larria-

goei ihardespina baino –hau espero arren–.

«Ez dago frogarik eta ez da egongo ere» esamoldea ez da ulertu behar Estatuako instantziek erabili ohi duten zentzu formalean ere; hauek, froga materialak ezabatu ondoren, ez dute fomalcki jabetu nahi “Estatu-arrazoaren” izenean egindako gaiztake-rien erruduntasunaz. Hau da, Felipe Gonzálezek ez du esandakoa esaten, soilik gobernuburu izateak ematen dion botere ikaragarria baliatzeko, edozein froga material salatzaile ezkutatzetik baduelako uste soilez, nahiz eta hori ere egin duen (ikus Amedo eta Domínguez, Planchuelo, San Cristóbal, Vera, etab.en kasuak), horrela legearen zama saihestuz. Ez.

Erakusten duen harrotasuna –esaldiaren egia– soilik esplika daiteke Felipe Gonzálezek jakin badakielako, eta frogak dituelako sistema monarkiko-parlamentario osoa dagoela ETAre kontrako gerra likitsean inplikaturik. Esaldi horren bidez “Isidorok” isiltzera behartu nahi ditu, zeren eta bere kontrako salaketak baldin badaude (eta hori bilatzen da), berak ere erakuts dezake gainerako kontrako salaketarik. Beraz, denak ukituta egonik, inori ez zaio isiltasuna haustea komeni, haritik tiratzea. Hots, frogak badaude, baina guztiok gaudenez ETAre kontrako gerra likitsean nahasturik, ez da komeni egoterik.

Beraz, mafiakoaren artean indarrean dagoen isiltasun-legearen aurrean geundeke. Paradoxikoa da intuitzea González –artxiezaguna den esaldi ziztrin horren bidez– formulatzen duenaren kontrako zerbait esaten ari zai- gulari egiaztatzea (“Hainbeste dira gu

guztiok inkulpatzeko frogak, ezen hobe dugun egon ez daitezten”); honela, bere eta sistema osoaren erruduntasuna –erantzunezina benetakotasun etikoa- ren arabera– eskainiz.

GAL zuritzeko erregistro honen be- ronen barruan –ikusiko dugunez, kon- testuaren teoria deituriko horren bar- ruan– aurkitzen da beste esaldi bat, hau ere oso ezaguna: «Ezinezkoa da, erabat, inork erakuts dezan Gobernuak zerikusirik duenik GALEkin, eta, beraz, hori horrela den edo ez eztabaidatzea hipotesi absurdua da, gutziz.»

Ukaperen bikoitzaren erabilerak («ezi- nezkoa da, erabat, inork erakuts de- zan...»)⁴, esateko modua leuntzen duen arren, aurreko ideia- ren edukia gordetzen du. Zuzenketa formala da («ez dago frogarik ez eta egon ere») haren birformulazioa.

Felipe Gonzálezek, esaldia esateko orduan bizi zuen kontestuak berak us- te ez bezala “erantzun” zuela ohartu- rik, forma aldatu zuen, mamia gordez. Hau da, gobernuburu- a, aurreko esal- diak sortutako kontrako erreakzioak ikusirik, berbideratzen saiatzen da, birformulatzen, ezaguna egin duen es- tilo pseudologian kokatuz. Horregatik bigarren esaldi hau lehenengoa baino gogoetatsuagoa da, pentsatuagoa, berezkotasun txikiagoa.

«Zuzenbide-estatua estoldetako ur minduetan ere defenditu behar da». Moncloako maizter ohiaren errebelazio gordin honek ez du zalantzarik uzten esaten ari garenaz: gobernuak –eta Estatuak bere osotasunean– gerra li- kitsean duen inplikazioaren onarpe- naz. Biolentziaren monopolioa duenak Estatuarena defentsakotzat erakutsi

4. Euskaraz ez dago ikusterik gaztelararen ukaperen bikoitza: «Es imposible que nadie pueda...».

nahi du, erantzunekoatza, ETAREN biolentzia-planteamenduekin simetrizatzeko ahaleginetan.

4.2. Kontestuaren teoria delakoa

“Kontestuaren teoria” delakoak Felipe Gonzálezek aipaturiko adierazpenen benetako esangurari buruzko tesiak baiesten ditu. Hau da, ondoren aipatuko ditugun adierazpenek zuritu egin nahi dute –ez ukatu– GALen inplikazioak eta jardunak kontestu jakin batean gertatu zirela, zeinean Estatuak ez duen beste erremediorik izan ETAREN kontra jotzea baizik, oso hazita baitzegoen erakundea eta espainiar demokrazia sakrosantua arriskutan jartzeko gai baitzen. Espainiako biztanle gehienek ustez egindako eskari bat aipatzen da (kontestuaren emanaizio irudizkoa) ETA hazi horren kontrako salbuespenezko erantzun baten aldera.

Unearen egokitasunaren arabera, presentearen neurriera eginiko iragarrera jotzen da, zeinean esplizitu egiten diren gerra likitsa abiatzeko Estatu espainiarrak dituen arrazoiak. Lehen, gaur bezalaxe, dena jasaten duen balizko konstruktio horren –iritzi publiko espainiarra– erabilpen gehiegizkoa egon da; inklusio-operatzaile estatalen sorkuntza, ordea, iritzi publiko hori bere interesei komeni zaiena zurrizteko (konndenatuz edo azalduz) sortua izan da.

Demokrazia formalean parlamentuari dagozkion erabakitze-arauen kontra, Estatuako politikariek imaginario sozial horren –espainiar herriaren ustezko nahi orokor baten– interpretearena egiten dute, bertan oinarritzeko guda likitsaren legitimazioa. Hau benetako politikaren itxura baino ez da: erabaki kolektibo handietan jendoldearen presentzia zuzena enuntzia-

tzen duena; Euskal Herrian ENAMEK egiten duen moduan. Ondorioz, kontestuaren teoria eta iritzi publikoa GALen sorrera eta jardunaren azalpen zuritzaileen azpian daude, horren euskarri dira.

Badira batzuk, “arrazoi” horietan oinarriturik, bereizketa balioemaileak egiten dituztenak terrorismoaren (ETA) eta erantzun-terrorismoaren artean (GAL). Horietako gehienek gaintzen zaila den zinismo eta lotsagabekeria erakusten dute; harria bota (GALen existentzia justifikatuz) eta eskua gordetzeko teknika erabiltzen dute («Honetaz dakidan bakarria prentsatik dakit»), bidezko defentsa, irain alderagarria eta horrelakoak aipatuz («GALena bezalako fenomenoak legezkoak dira beste herrialdeetan»), beste taldeetako buruzagiak ere estatu-terrorismoan inplikaturik daudela salatuz. Azkenik, gardentasun paregabea erakusten dutenak daude, gainerakoek pentsatu eta isiltzen dutena adierazten dutenak: GAL lardaskeria dela ETA menderatu ez duelako.

1982. urteraino jo behar da atzera, SUPeko Fonet idazkariaren hitzetan esateko: «Egoera oso delikatua zen ETAREN terrorismoaren erruz, eta demokrazia arriskuan zegoen».

Terroristarik onena –eta ez da nik esana– terrorista hila da. Ez da batere beharrezkoa GAL kasua berririkiteza. Ez dut antzematen zein den onura soziala sumarioa berrikusten bada. Egiten dudan erantzukirik bakarria da, egin zuenak –ez dakit nork egin zuen, dakidan bakarria prentsatik baitakit– hain lardaskatsu egitea. Besterik ez, horren garbi eta biribil mintzatu nahi dut.

Salvador Fernández Moreda, A Coruñaiko Diputazioko presidente, PSOEko erakunde-idazkari Galizian

eta partidu horren federazioko exekutibako kideak esandako hau adierazi dugunaren laburpen ezin hobea da. Berez komentatzen da.

Fragak esan eta zoritxarrez ospetsu egindako hura hona ekarriz («Terroristarik onena terrorista hila da»), Galizia-ko Xuntako presidentek GALen jaiotzean duen inplikazioa adierazi nahi da (PPrena, alegia). Hau da, Estatu-arazo zikin honetan sistemaren inplikazioa agerian uzten du, hain zuzen.

1983an, GAL izan zen «ETAren kontra borroka egiteko modu bakarra. Bidezko defentsa-modu bat izan zen». J.L. López Aranguren Etikako (?) irakasle zenaren adierazpen hauek erakusten digute printzipio moral batzuk ezin direla zutik mantendu proiektu politiko askatzailerik gabe. Azkenean, kapitalaren eta Estatuaren eskakizunen presiopean, ideologia etikoa sistemari berari egokituriko moral bihurtzen da; inmoralitatea, alegia. Zeren eta Estatuaren hasiera eta amaiera mantentzea baita, irautea kosta ahala kosta eta ez printzipio baieslerik gordetzea. Ustezko baloreen etika Estatu-arrazoi deiturikoaren moral orokorrera mugatzen da, pragmatismo utilitaristik murriztean babestuz. Zapaltzaile/zapaldu binomioa atzekoz aurrera jartzen du eta zapaltzailearen bidezko defentsa aipatzen du, biolentziaren monopolioa duenarena hain zuzen. Beraz, gaitzik txikienaren printzipioaren aitzakietan (GALen gauzatzea) ustezko ondasun handiagoa (sistema monarkiko-parlamentarioa) defendatze aldera, Estatuaren terrorismoa zuritzen du, Euskal Herriak bere etorkizuna libreki defenditzeko duen eskubidea defenditu beharrean.

Era berean, agerpen hauek datozenengandik datozelako, babes morala

eman zieten gerra likitsa legitimatzen zuten beste politikari batzuei: Solanari, adibidez. NATOko idazkari nagusiak, GALi buruz, 1983an esan zuen espainiarrek «Nahikoa da!» edo horrelako zerbait nahi zutela ETArekin bukatzeko. Ikus erabilitako modu agintzaile eta erreaktibo estatal hori: «Nahikoa da!»; formula hau matxinatuen «Bada nahikoa!» formularekin kontrajarrita dago.

- Javier Otano Nafarroako presidente ohi eta PSN-PSOeko idazkari ohiak Salvador Fernándezek esandakoaren aldean bertsio leundua eman zuen:

Dakidan bakarra prentsan agertu dena da. Esan ahal dudana da, gaur epaitzen diren gauzak duela zortzi edo hamar urte egindakoak direla. Jende hau ETAren basakerien kontra borrokatu zen, biztanleen mehatxu diren hauen kontra... Ez litzaidake, ordea, gustatuko akatsen bat egin duen pertsona batek, eta horregatik ordaindu behar duen batek, espainiarren seguritate-laguntzan egindako lan osoa negatiboki epaitzea. Akatsen bat egin izan badute, kontuan hartu beharko da garai hartan espainiar asko hil zirela ETAren eskuetan.

Otanok, gainera, etorkizuneko “puntu eta kitto” baten aldera jotzen du, GALen inplikatuentzako erruduntasun minimizatua onartuz.

- Marcos Merino, Europa Press-i egindako adierazpenetan, Alvarez Miranda *ararteko* espainiarrarekin bat azaldu zen, honek «ETA eta GALen arteko diferentzia moralak bazirela» aipatu zuenean. Honela mintzatu zen Marcos Merino:

Terrorismoa zuritzen dugula esaten da; baina kontua ez da zuritzea, batzuen eta besteen helburuak bereiztea baizik, biak ilegalak direla gora-behera.

Kautela konparatibo hauek Estatuaren kontraterrorismo deiturikoaren aldeko iritzia neurtu eta sortzeko asmoz eginda daude. Ikus Marcos Merino bitxiak *zuritu* eta *bereiztu*-ren artean egiten duen saio nahasia. Bistakoa da bereizketa beti dela baloratzailea, bereizia dena bakarrik ebalua baitaiteke (berdina dena da bereizgarri bakarra). Bereizketa-modurik txikienean (posiziokoa) ebaluazioaren oinarria dago eta, ondorioz, zuritzearen sustraia. Beraz, ETaren eta GALen arteko bereizketa hutsa bigarrenaren zuriketa bilakatzen da, nahitaez.

- Felipe Gonzálezek erabat ukatu zuen Danborenearekin inoiz “terrorismoaz eta antiterrorismoaz” mintzatu izana, honek kontrakoa aitortu arren. Ederra egin zion memoriak monklobita “ahanzkorrari” “terrorismoa eta antiterrorismoa”ren kontra jartze baloratiboa eginik. *Anti* aurrizkiak zuritze-gainezkadura bat ematen dio GALen terrorismoari. Nolabait esateko, gerra likitsaren bortxa eta ETarena alderatzeko ahaleginaren aurrean gaude, GALEk beti definitu baitu bere bortxa ETaren kontrako erantzun gisa.

- Logika berbera dute Benegasen hitzok: «ETarik gabe ez zegokeen GALik». Fernando Buesak, Gasteizko Legebiltzarrean, zioen: «GAL sare te...kontraterrorista izan zen». Hezkuntza-sailburu ohiaren lapsusak aurreko adibideen esanahia argitzen digu, horixe da haren balioa. Buesaren zuzenketa azkarrak aipatutako terrorismo eta kontraterrorismoaren arteko bereizketa nahita eginda dagoela adierazten du. Buesa gasteiztar erasokorrari *anti* aurrizki intentsiboaren ordez *kontra* erasotzaileagoren erabilpena hobestea zor diogu.

- «GAL bezalako fenomenoak legalak dira beste herrialdeetan», aitortu zuen Rafael Verak espetxetik irteteen. Hemen, seguritateko idazkari ohiak, GALen sorreran Estatuak duen inplikazioa onartu ondoren, gerra likitsa legitimatzea du helburu, honela sare *galoso* horretan dituen inplikazio pertsonalak alboratuz. Horretarako, ez du arazorik estatu-terrorismoari buruz dagoen ustezko kasuistika internazionala aipatzeko, horrela, berak eta sistemak ETaren kontrako gerra likitsa eratu eta finantziatzean dituzten erantzukizunak alboratuz.

- «Prest nago azkeneraino isilik egoteko». Hanka bat kartzelan zeukan Rafael Veraren errebelazio bitxi honek (isilik hitz egite honek), isiltzeko (azkeneraino, gainera) gogo horren azpian gordetzen den gainezkadura, hitz egite berbatsua argitzen du. Inplizituki onartua bere eta erregimenaren erruduntasuna, Verak, Estatuaren aitorezinezko sekretuen zaindaria, estatu-terrorismoan inplikaturik dauden guztien-gana honako mezu lasaigarria bidaltzen die: fidatu nire isiltasunean. Ni ez naiz berritsua, Amedo eta enparauak diren bezala. Gerta ahala gerta, frogarik egon ez dadin lagunduko dut Felipe Gonzálezen ildotik. Hauxe da, *grosso modo*, isiltasunak dioena. Honela, Vera, kondenatua izanez gero, Estatuak konfidantzako pertsoneri eman ohi dizkien konpentsazioen zain geratzen da.

- Rodolfo Martín Villak, GALen sorrera UCDren garaietara (zeinean bera ministroa izan baitzen) eramateko PSOEek hartu zuen taktikari aurre egiteko asmoz, ondoko hau adierazi zuen: «Pertsona eta seguritate-indar batzuek ihes egin ahal dute; niri oso gutxi egin zidan ihes; zerbaitek bai, ordea». Martín Villa gaur egun PPko buruzagiak PSOEek GALen sorreran duen

erantzukizun zuzena saihestu nahi du, bere gaurko partidua duen inplikaziotik babestuz. Horretarako, bera barne-ministerioan egon zen garaia eta sozialisten lehen gobernukoa parekatu nahi ditu. Alabaina, bi-biak salbatu nahirik (PP/PSOE), paradoxikoki, biak kondenatzen ditu. Erantzukizunak urtu nahirik, kontzentratu egiten ditu eta libratu ordez, kondenatu. Ondoko honetan ados gaude leondar politikari honekin: ihes egin ziola... uste baino gehiagok.

- «Borroka kontraterroristan, badira egin behar ez diren gauzak. Egiten badira, ordea, ez dira esan behar. Eta esaten badira, berriz, ukatu». Hara hemen Sáenz de Santamaría jeneralaren (Telesforo Monzonek «jeneral poeta» esaten zion) adierazpen argiemaileak (basatiak direlako); hau bai dela Estatu-arrazoiaren benetakako ABCa, zeinaren printzipioak enuntziatzen dituen. Printzipio horietan ez dago zalantzarik orain arte esandakoari buruz: GALen izaera eta sorrerak sistema osoaren inplikazioa du. Hedabideek, sinets zitekeenaren kontra, isildu egin dituzte tamaina horretako adierazpenak. Onartezina iruditzen zitzaizen Estatuaren inplikazioa (eta, ondorioz, sistema osoarena) GALen sorreran, eta hauen izaera hiltzailea aitortu beharra jasanezina. Horregatik saiatu dira, indar osoz, sintoma desbideratzen eta beste zerbait zegoen lekuan bilatzen, erakutsi dugun bezala.

4. 3. Sintoma euskal politikoen adierazpenetan

- Honela zioen José Antonio Ardanza lehendakariak ETAk Aldaia bahiturik zeukan garaian: «Lapurtzeko modurik txarrena da». Lehendakariak bahiketa, bahitzaileak eta hauen zergatia formalki kondenatzen dituen bitartean,

gisa bereko delituen mailakatze bat egiten du –"txarrena" konparatiboa erabiliz–. Paradoxikoa da adierazpen hori, zeren eta, lehendakaria izanik, bahiketa salatzea baino ez baitzego-kion –legea urratzen duen neurrian–.

Beraz, gure analisia egiteko modua-
ren arabera, uste dugu Ardanzak komunikatu nahi izan zuena baino gehiagotxo esaten duela. Inplizituki dioena da, hori bada lapurretan egiteko modurik txarrena, logikoki eta deduktiboki, badirela hobeak. Hau da, lapurreta batzuk –segun eta nork egiten dituen– beste batzuk baino hobeak direla.

Gure iritziz, hizkuntz adierazpen honetan, argitara dator lehendakaria harrapaturik daukan kontraesana; hots, bere funtzioaren arabera, esatera behartuta dagoena (Aldaiaren bahiketa kondenatzea) eta nola bizi duen sistema politiko espainiar osoa zeharkatzen duen ustelkeria orokorra, zeinean, bestalde, haren partidua den PNVk parte duen.

Nolabait esateko, bahiketa salatze-rakoan bere barnean sentitzen duen deslegitimazio sakonak esanguraren arrakala horretatik egiten dio ihes ("txarrena" konparazio intentsiboan mamitua), lehendakariaren burutik benetan pasatzen ari dena nabarmen-duz: ETAk egin duen Aldaiaren bahiketa ahultasun nabarmenean oinarritzen dela, deskalkifikazioaren itxurazko biribiltasuna alde batera. Hau da, hemen ere, bereizteko, esanguraren azaleko maila gainditu behar da; komunikazio-maila hautsi, Hegelek zioen modura.

- Honela zioen Atutxak Lasa eta Zabalaren gorpuzkinak ekarri eta hoberatzeko egunean Ertzaintzak jokabide basatia erakutsi ondoren: «Neurtue-

giak izan ginen». Esaldi honetan, bereziki, bi adierazpen-maila agertzen dira. Azaleko maila, hartuemanetarakoa, komunikazioari dagokiona, erabat ulergarria –sinesgarria– bertsio ofizial hutsa izango duenarentzat edota sistema honetan sinesten duenarentzat. Ertzaintzaren jokabidea eta portaera ezagutu zuenak, ordea, faltsutzat eta zinikotzat hartuko ditu Atuxaren adierazpenak.

Gure analisia ezarriz, halako esangura indartzailearen (neurria) beharrik ez duen zerbait adierazteko gradu maximoan indartu beharrak (*neurtuegiak*), beste gainezkadura baten berri ematen digu, polizia autonomoaren jokabide basatiaren berri hain zuzen ere. Kurioa da guztiz, ikusi berri dugunez, Atutxak aukeratutako balioespen-esaldia, hain zuzen, horixe izatea (*neurtuegiak*).

Sailburuaren bertsioa kontrastatu ezinik ere –ez da hori kasua–, guk proposaturiko ikerketa-moduaren bidez, posible da haren faltsukeriaz ohartzea. Atutxak, proposatu ohi duenaren kontrako zerbait aitortzean, Ertzantzak eta kontseilariak ENAMen kontra duten erasokortasun-maila adierazten du; izan ere, «neurtuegiak izan ginen» horretan beste hau gordetzen baita: «Oraindik neurri gutxiagoko izan gintezke eta gutxiagorekin joka genezake gerora».

Azkenik, aipatu beharra daukagu barne-kontseilariak –bertsio ofizialetako estilo-zuzentasunaren kontra– ez duela ez eta formarik ere gordetzen. J.M. Atutxa, aipatutako “izan ginen” horretan, inplikatu egiten da Ertzaintzaren jokabidean; honela balioetsiz Euskal Herrian dagoen herri-sentikera, hau da, PNVk bere polizia propiotzat duela Ertzaintza.

- PNVk esan zuen Belloch «barne-ministerioa suntsitzen ari dela». Beste behin, Euskal Herrian eta Estatu espainiarrean bizi izandako egoera larriak –GALi buruzko errebelazioak, In-txaurrendoko koartelaren gora-beherak, gorputz polizialen arteko liskarrak, Estatuaren amaigabeko krisia, etab.– hankaz gora jartzen ditu agente politiko-sozialen defentsa-mekanismoak eta esatea dagokionari buruzko diskurtsoetan arrakalak irekitzen ditu. Komunikazio-prozesuan ageri diren arrakala hauen bitartez, ohiz erreprimetuta dagoena agertzen da, ordura-arte ezezaguna zen agente igorleen egia osatzen duen hura hain zuzen.

Adierazpen honek argitan jartzen du, beste ezerk baino gehiago, PNV noraino dagoen Estatuan integratuta, noraino PNV Estatu barneko partidua den. PNVk propiotzat bizi du Estatu espainiarrak duen krisi sakona. Talde politiko hau barne-ministerioan biltzen den Estatuaren zatirik zaharkitu, usteldu eta kriminalenari atxikirik dago. Badi-rudi onetsi egiten duela Bellochek egindako aldaketa formalak (fondo berezietako ordainketa batzuk erretiratu, ETArekin kontrako borrokan goardia zibilaren ordeztu polizia hobetsi) beharrezkoak direla barne-ministerioaren aurpegi makurra makilatu eta –estrategia errepresibo-hiltzailea porrotean– euskal disidentziaren aurka polizi eragin handiagoa lortzeko.

Hortik, lehen esan bezala, daukagun konbentzimendu moral eta politikoa jakiteko noraino egon den eta dagoen inplikaturik partidu hau barne-ministerio espainiarraren estrategia hiltzailean ENAMen kontra (GALen kasua, sakabanaketa, estradizioak, konfinamenduak, torturak, jipoiak, etab.). Aldi berean nabarmen gelditzen da PNVren faltsutasuna GAL kondena-

tu, Intxaurren ikertu edo Rodríguez Galindo ez promozionatzeko eskatzen duenean.

Ardanza jauna, “nahi gabe” esan duzu! Txikitan, adierazpen bitxi honen bitartez –itxuraz inozoa eta zorrotza, ume-jokoen antzekoa– “gibeljokoren” bat egin zuenari jakinarazten genion, inozentzi aitoren ondoren («Nahi gabe egin dut», «Ez naiz konturatu», «Ez zintudan ikusi»), benetako intenzioaz jabeturik geundela. Eta esanguraren kontraesan hori adierazteko –hori esaten genuen bitartean beste hura esateko modua– «nahi gabe» esaten genuen, logikaren eta gramatikaren arauetatik kanpo dagoen esaldi bitxia. Horixe bera gertatu zitzaion Ardanza jaunari GALi buruz ondoko

hau esatean: «Zoritxarrez, hildakoak geuk ipini genituen». GALEk asesinatuak euskaldunak zirela esan nahirik, esan zuena beste hau da, alegia, PNVk Estatu espainarrarekin kolaboratu delako euskal disidentziaren aurka. Adierazpenaren aukeraketak berak –negozio-munduan eta tratularitzan oso erabilia, bestalde («Zuk dirua jarri eta nik lan-eskua», «Zuk lokala, nik andrak», «Zuk armak eta mertzenarioak jarri eta nik biktimak»)– esaten digu, alarma baten gisa, zerbait ez doala zuzenegi lehendakariaren esamolde horretan. Esanguraren arrakala horretan, PNVren eta GALen arteko harremanen egia, erriprimitua, agertzen da. Kontua da, Ardanza jauna, egia esan ordez, beti... esaten dela dena.

Bibliografia

- Askoren Artean (1989): *La envoltura formal del síntoma*, Ed. Manantial, Buenos Aires.
- Azkargorta, A. eta Xamardo, N., (1990): “Egia eta egiantzekotasuna: prentsa Euskadin”, *Uztaro* 3, 77-85.
- , (1991): “Medios de difusión y lucha ideológica”, 118, 6-11.
- Badiou, A., (1985): *Theorie du sujet*, Ed. du Seuil, Paris.
- , (1988): *L'être et l'événement*, Ed. du Seuil, Paris.
- Freud, S., (1960): *Psicopatología de la vida cotidiana*, Alianza Editorial.
- Hegel, F., (1968): *Ciencia de la lógica*, Buenos Aires.
- Lacan, J., (1966): *Écrits*, Ed. du Seuil, Paris.
- Ornicar*, 6. zb. (1976); 8. zb. (1976-77); 9. zb. (1998); 11. zb. (1979).
- Rabinovich, D.S., (1993): *La angustia y el deseo del otro*, Ed. Manantial, Buenos Aires, 172-178.
- Nasio, J.D., (1995): *Cinco lecciones sobre la teoría de Jacques Lacan*, Ed. Gedisa, Bartzelona.